

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

JULIANE KOKOTT

21 päivänä joulukuuta 2016¹

Asia C-646/15

Trustees of the P Panayi Accumulation & Maintenance Settlements

vastaan

Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs

(Ennakkoratkaisupyyntö – First-tier Tribunal (Tax Chamber) (ensimmäisen asteen tuomioistuimen verojaosto) (Yhdistynyt kuningaskunta))

Vero-oikeus - Välittömät verot - Maastapoistumisverotus - Perusvapauksien soveltaminen trustiin, joka ei ole itsenäinen oikeushenkilö - Maastapoistumisveron oikeasuhteisuus verotusmahdollisuuden säilymisestä huolimatta - Lykkäämismahdollisuuden puuttuminen - Myöhempien arvonmuutosten merkitys - Myöhemmän verotusmahdollisuuden huomioon ottaminen

I Johdanto

1. Unionin tuomioistuimen ratkaistavana on nyt käsiteltävässä asiassa muun muassa kysymys siitä, voiko myös trusti (joka on erityisesti Yhdistyneessä kuningaskunnassa käytössä oleva edunvalvojan organisaatiomuoto) vedota EUT-sopimuksessa vahvistettuihin perusvapauksiin. Asiasta on toistaiseksi vain EFTAn tuomioistuimen – erilaisessa tilanteessa – antama tuomio.²

2. Tämän kysymyksen taustalla on erityisen maastapoistumisverotuksen yhteydessä realisoimattomista arvonnousuista (nk. piilovarauksista) kannettava vero. Verosaatava syntyy, kun enemmistö edunvalvojista (trustee) siirtää asuinpaikkansa ulkomaille tai kun valtaosa nimetyistä edunvalvojista asuu ulkomailla. Maastapoistumisveroa on selvennetty sittemmin laajasti oikeuskäytännöllä.³ Se on lähtökohtaisesti sallittu. Maasta poistuminen ei voi merkitä sitä, että lähtöjäsenvaltion olisi luovuttava oikeudestaan kantaa veroa arvonnoususta, joka on syntynyt lähtöjäsenvaltion verotusvallan piirissä ennen kyseistä siirtoa.⁴ Tämän on koskettava myös oikeutta korjata aiemmin poistojen perusteella myönnettyä verohelpotusta, jos sekin on johtanut piilovarauksiin. Oikeuskäytännössä on kuitenkin vahvistettu ajan myötä tiettyjä edellytyksiä maastapoistumisverolle. Myös unionin lainsäätäjä on

¹ Alkuperäinen kieli: saksa.

² EFTAn tuomioistuimen tuomio 9.7.2014, Fred. Olsen (E-3/13, E-20/13, EFTA Court Reports 2014, 400).

³ Tuomio 23.1.2014, DMC (C-164/12, EU:C:2014:20, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen); tuomio 29.11.2011, National Grid Indus (C-371/10, EU:C:2011:785, 49 kohta); tuomio 21.5.2015, Verder LabTec (C-657/13, EU:C:2015:331, 44 ja 45 kohta) ja tuomio 7.9.2006, N (C-470/04, EU:C:2006:525, 46 kohta).

⁴ Tuomio 29.11.2011, National Grid Indus (C-371/10, EU:C:2011:785, 46 kohta).

ottanut tämän huomioon säätäessään hiljattain direktiivin (EU) 2016/1164 5 artiklassa,⁵ jota ei tosin sovelleta tässä asiassa, jopa vastaavasta velvoitteesta maksaa maastapoistumisveroa.⁶ Viimeksi mainittu ilmentää selvästi ajan myötä tapahtunutta oikeustajun muuttumista, millä voi olla vaikutuksia myös oikeudelliseen jälkiarviointiin.⁷

3. Unionin tuomioistuimen on ratkaistava käsiteltävässä asiassa, onko lähtövaltiolla verotusvalta myös silloin, kun maasta poistumisesta huolimatta lähtövaltion on edelleen mahdollista kantaa veroa tietyissä olosuhteissa. Lisäksi on ratkaistava, voiko tähän arviointiin olla vaikutusta sillä, jos veron määrittämisen jälkeen piilovaraukset realisoidaan vapaaehtoisesti ennen verovelan erääntymistä maksettavaksi.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Unionin oikeus

4. Unionin oikeuden oikeudellisen kehyksen muodostavat SEUT 49, SEUT 56, SEUT 63 ja SEUT 54 artiklassa (aiemmin EY 43, EY 49, EY 56 ja EY 48 artikla) vahvistetut perusvapaudet.⁸ SEUT 54 artiklassa määrätään sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden soveltamisesta (luettuna yhdessä SEUT 62 artiklan kanssa) yhtiöihin seuraavaa:

”Jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustetut yhtiöt, joiden sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka on unionin alueella, rinnastetaan tämän luvun määräyksiä sovellettaessa luonnollisiin henkilöihin, jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia.

Yhtiöillä tarkoitetaan siviili- ja kauppaoikeudellisia yhtiöitä, osuustoiminnallisia yhtiöitä sekä muita julkis- tai yksityisoikeudellisia oikeushenkilöitä, lukuun ottamatta niitä, jotka eivät tavoittele voittoa.”

B Kansallinen oikeus

5. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan pääoman arvonnousun (capital gains, ”pääomavoitot”) verotusta säännellään Yhdistyneessä kuningaskunnassa lähinnä veronalaisten voittojen verotuksesta vuonna 1992 annetulla lailla (Taxation of Chargeable Gains Act 1992, jäljempänä TCGA). TCGA:n 2 §:n 1 momentin⁹ mukaan henkilö on velvollinen maksamaan pääomavoittoveroa siitä verotettavasta voitosta, joka hänelle kertyi verovuonna, josta hän asui minkä hyvänsä osan Yhdistyneessä kuningaskunnassa tai jonka aikana hänen tavanomainen asuinpaikkansa oli Yhdistyneessä kuningaskunnassa eli hän asui siellä vakinaisesti. TCGA:n 69 §:n, sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan, mukaan edunvalvojat on katsottava ”yhdeksi ja pysyväksi, henkilöistä koostuvaksi elimeksi”, joka on erillinen henkilöistä, jotka kunakin ajankohtana toimivat edunvalvojina. TCGA:n 69 §:ssä säädetään lisäksi, että ”kyseisellä elimellä katsotaan olevan asuinpaikka ja tavanomainen asuinpaikka Yhdistyneessä kuningaskunnassa, ellei trustien yleistä hallintoa hoideta Yhdistyneen kuningaskunnan ulkopuolella eikä kaikilla edunvalvojilla tai suurimmalla osalla heistä ole merkityksellisenä ajankohtana siellä asuinpaikkaa tai tavanomaista asuinpaikkaa”.

5 Sisämarkkinoiden toimintaan suoraan vaikuttavien veron kiertämisen käytäntöjen torjuntaa koskevien sääntöjen vahvistamisesta 12.7.2016 annettu neuvoston direktiivi (EUVL 2016, L 193, s. 1).

6 Direktiivin (EU) 2016/1164 5 artiklassa säädetään seuraavaa: ”Verovelvollinen on velvollinen maksamaan veron määrästä, joka vastaa siirrettyjen varojen markkina-arvoa niiden maastapoistumishetkellä vähennettynä niiden verotusarvolla, seuraavissa tilanteissa: – – c) verovelvollinen siirtää verotuksellisen kotipaikkansa toiseen jäsenvaltioon – –”.

7 Näin jo Karl Doehring, ”Die Wirkung des Zeitablaufs auf den Bestand völkerrechtlicher Regeln”, *Jahrbuch der Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften e.V.*, Generalverwaltung der Max-Planck-Gesellschaft, München, 1964, s. 70–89.

8 Tässä asiassa sovelletaan ajallisesti EY:n perustamissopimuksen määräyksiä. Koska määräykset ovat sisällöltään samanasaisia, ymmärrettävyyden helpottamiseksi jäljempänä käytetään uutta numerointia.

9 Sellaisena kuin se oli pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikana.

6. TCGA:n 15 §:n 2 momentin mukaan kaikki voitot katsotaan verotettaviksi voitoiksi pääomavoittoveron perimisen kannalta. Veronalaiseen omaisuuteen kuuluu myös kaikenlainen aineeton omaisuus, kuten yhtiöosuudet (21 §:n 1 momentti).

7. TCGA:n 80 §:n mukaan luovutuksen katsotaan tapahtuneen (fiktiivisesti) silloin, kun trustin edunvalvojien enemmistö jonain ajankohtana muuttaa asuinpaikkansa tai tavanomaisen asuinpaikkansa pois Yhdistyneestä kuningaskunnasta. Siinä tilanteessa heidän katsotaan välittömästi ennen tuota ajankohtaa luovuttaneen ja välittömästi hankkineen takaisin trustiin tiettyä "määriteltyä omaisuutta" käypään hintaan. Vero erääntyy maksettavaksi 31. tammikuuta seuraavana vuonna. Edunvalvojilla ei ole mahdollisuutta lykätä veron maksamista tuota päivää myöhemmäksi tai maksaa vero erissä.

8. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan TCGA:n 87 §:ssä säädetään, että arvonnousu, jonka realisoineella edunvalvojilla ei ole asuinpaikkaa tai tavanomaista asuinpaikkaa Yhdistyneessä kuningaskunnassa, katsotaan edunsaajien tuloksi, mikäli heille suoritetaan pääoman maksuja. Ulkomailla asuvien edunvalvojien realisoimat arvonnousut lasketaan näin ollen siten kuin jos he asuisivat Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Arvonnousujen yhteismäärä luetaan sitten edunvalvojilta pääoman maksuja vastaanottavien edunsaajien tuloksi. Yhdistyneessä kuningaskunnassa asuvat edunsaajat ovat velvollisia maksamaan pääomavoittoveroa heille pääoman maksujen kautta kertyneiksi voitoiksi katsotuista arvonnousuista.

III Pääasian oikeudenkäynti

9. Pääasiassa on kyse neljästä trustista, joiden perustamisajankohtana nimitetyt edunvalvojat (trustee) asuivat Yhdistyneessä kuningaskunnassa, mutta osa heistä korvattiin myöhemmin uusilla edunvalvojilla, minkä seurauksena suurin osa trustien edunvalvojista sittemmin asui Kyproksella. Kantajat ovat neljän trustin nykyisiä – Kyproksella asuvia – edunvalvoja.

10. Kyproksella syntynyt Panico Panayi perusti vuonna 1992 kyseiset neljä trustia kolmen lapsensa ja muiden perheenjäsentensä hyväksi (jäljempänä edunsaajat). Panayi ei itse ole trustien edunsaaja, eikä hänen elinaikanaan myöskään hänen vaimonsa. Trustin "toimeenpanijana" (protector) hänellä on kuitenkin toimivalta nimittää trustille uusia edunvalvoja tai lisää edunvalvoja. Edunsaajilla ei ole toimivaltaa edunvalvojien nimittämiseen.

11. Panayin perustaessa trustit vuonna 1992 hän itse samoin kuin hänen vaimonsa ja lapsensa asuivat Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

12. Panayi oli luonut aiemmin menestyvän liikeyrityksen (jäljempänä Cambos) Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Trusteja perustaessaan hän siirsi 40 prosenttia holdingyhtiön osakkeista kyseessä oleviin trusteihin. Aluksi trustien edunvalvojina olivat Panayi itse ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa asuva trustinhallinnointiyhtiö nimeltä KSL Trustees Ltd. (jäljempänä KSL). Vuonna 2003 myös Panayin vaimosta tehtiin edunvalvoja.

13. Vuoden 2004 alkupuolella pariskunta päätti muuttaa Yhdistyneestä kuningaskunnasta pysyvästi takaisin Kyprokselle. Molemmat erosivat trustien edunvalvojien tehtävästä 19.8.2004, vaikka laki ei edellyttänytäkään sitä. Samana päivänä Panayi nimitti kolme uutta edunvalvojaa, jotka kaikki asuivat Kyproksella. Nimitysten seurauksena trustien hallinto siirtyi Kyprokselle. Koska suurin osa kyseessä olevien neljän trustin edunvalvojista ei enää 19.8.2004 alkaen asunut Yhdistyneessä kuningaskunnassa, 80 §:ssä tarkoitettu fiktiivinen luovutus toteutui tuona päivänä. Luovutus antoi näin ollen aiheen pääomavoittoveron kantamiseen näiden neljän trustin rahastossa olleen omaisuuden arvonnoususta 19.8.2004 asti. Tämän johdosta arvonnousun verottaminen kohdistui verovuodelle 2004–2005. Veron eräpäivä oli 31.1.2006. Kuten edellä on todettu, edunvalvojille ei annettu mahdollisuutta lykätä veron maksamista tuota päivää myöhemmäksi tai maksaa vero erissä.

14. Panayin vaimo muutti 1.9.2004 Yhdistyneestä kuningaskunnasta Kyprokselle heidän nuorimman lapsensa kanssa. Heidän kaksi vanhempaa lastaan, jotka molemmat olivat trustin edunsaajia, jäivät Yhdistyneeseen kuningaskuntaan saattaakseen korkeakouluopintonsa päätökseen. Vasta sen jälkeen he muuttivat Kyprokselle. Panayi itse muutti Kyprokselle 23.3.2005.

15. KSL erosi 14.12.2005 tehtävästään edunvalvojana näissä neljässä trustissa. Edunvalvojat myivät 19.12.2005 trustin omistusosuudet Cambosin osakkeista. Heidän yhteenlaskettu osuutensa nettomyyntituotosta oli noin 30 miljoonaa Englannin puntaa (GBP).

16. Panayi ja hänen vaimonsa nimitettiin uudestaan kyseisten trustien edunvalvojiksi 11.5.2006. Sen jälkeen kaikki trustin nykyisistä edunvalvojista ovat asuneet Kyproksella.

IV Menettely unionin tuomioistuimessa

17. Asiaa käsittelevä Yhdistyneen kuningaskunnan First-tier Tribunal (Tax Chamber) (ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin verojaosto) on esittänyt unionin tuomioistuimelle 3.12.2015 seuraavat ennakkoratkaisukysymykset SEUT 267 artiklan mukaisesti:

- ”1) Onko sijoittautumisvapauden, pääomien vapaan liikkuvuuden tai palvelujen vapaan tarjoamisen mukaista, jos jäsenvaltio antaa ja pitää voimassa Taxation of Chargeable Gains Act 1992 -nimisen lain 80 §:n kaltaista lainsäädäntöä, jonka nojalla syntyy verovelvollisuus trustirahastossa olevan omaisuuden realisoimattoman arvonnousun osalta, jos edunvalvojilla lakkaa jonain ajankohtana olemasta asuinpaikka tai tavanomainen asuinpaikka kyseisessä jäsenvaltiossa?
- 2) Jos oletetaan, että tällainen verovelvollisuus rajoittaa asian kannalta merkityksellisen vapauden käyttämistä, onko verottaminen oikeutettavissa verotusvallan tasapainoisen jaon nojalla ja onko se oikeasuhteista silloin, kun kyseisessä lainsäädännössä ei anneta trustin edunvalvojille mahdollisuutta veron lykkäämiseen tai sen maksamiseen erissä eikä siinä oteta huomioon trustiomaisuuden mahdollista myöhempää arvonalenemista?

Ennakkoratkaisua pyydetään erityisesti seuraaviin kysymyksiin:

- 3) Kuuluuko jonkin perusvapauden piiriin se, että jäsenvaltio kantaa veron trustiomaisuuden realisoimattomasta arvonnoususta ajankohtana, jona suurimmalla osalla trustien edunvalvojista lakkaa olemasta asuinpaikka tai tavanomainen asuinpaikka kyseisessä jäsenvaltiossa?
- 4) Onko tällaisen maastapoistumisveron aiheuttama vapauden rajoitus oikeutettavissa verotusvallan tasapainoisen jaon varmistamisella tilanteessa, jossa oli mahdollista, että realisoimattomasta arvonnoususta voitaisiin vielä kantaa pääomavoittovero mutta ainoastaan tietynlaisten edellytysten täytyessä tulevaisuudessa?
- 5) Tuleeko oikeasuhteisuus ratkaista kunkin yksittäistapauksen tosiseikkojen perusteella? Onko tällaisesta verottamisesta aiheutuva rajoitus oikeasuhteinen erityisesti tilanteessa, jossa
 - a) laissa ei säädetä mahdollisuudesta veron maksun lykkäämiseen tai sen maksamiseen erissä eikä siinä oteta huomioon trustiomaisuuden mahdollista myöhempää arvonalenemista maasta poistumisen jälkeen,
 - b) mutta siinä nimenomaisessa tilanteessa, jossa valituksenalainen vero määrättiin, omaisuus myytiin ennen kuin vero tuli maksettavaksi eikä kyseessä olevan omaisuuden arvo alentunut trustin kotipaikan siirron ja omaisuuden myyntipäivän välisenä aikana?”

18. Kirjallisia huomautuksia näistä kysymyksistä esittivät Panayin perustamien neljän trustin edunvalvojat, Itävallan hallitus, Norjan hallitus, Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, EFTAn valvontaviranomainen ja komissio. Panayin perustamien neljän trustin edunvalvojat, Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, EFTAn valvontaviranomainen ja komissio osallistuivat asianosaisten kuulemiseksi 20.10.2016 pidettyyn istuntoon.

V Oikeudellinen arviointi

A Tutkittavaksi ottaminen

19. Itävallan hallitus väittää, että myöhempää arvonalenemista koskeva viidennen kysymyksen a kohta on hypoteettinen, sillä kyseisessä tapauksessa suurin osa hyödykkeistä myytiin eikä sittemmin syntynyttä arvonalenemista siirretty ajallisesti eteenpäin.

20. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan olettamana on, että kansallisen tuomioistuimen esittämillä kysymyksillä on merkitystä asian ratkaisun kannalta. Näin on etenkin, jos se esittää kysymyksiä unionin oikeuden tulkinnasta niiden oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella, joiden määrittämisestä se vastaa ja joiden selvittäminen ei ole unionin tuomioistuimen tehtävä.¹⁰ Unionin tuomioistuin voi jättää tutkimatta kansallisen tuomioistuimen esittämän ennakkoratkaisupyyntönsä ainoastaan, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen. Näin on myös silloin, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin.¹¹

21. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee viidennen kysymyksensä a kohdalla, onko toimenpide (verottaminen maastapoistumishetkellä) oikeasuhteinen, jos verotuksen perustana olevassa laissa ei säädetä mahdollisuudesta ottaa huomioon myöhempi arvonaleneminen. Verotuksen oikeasuhteisuutta veron määrän vahvistamishetkellä on kuitenkin täysin mahdollista arvioida kyseisenä ajankohtana ja näin ollen sen jälkeen veronkannon yhteydessä ilmenevistä olosuhteista riippumatta. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymys ei näin ollen ole selvästi täysin hypoteettinen.

B Ennakkoratkaisukysymysten sisällön arviointi

1. Ensimmäinen ja kolmas ennakkoratkaisukysymys

a) Trusti muuna oikeushenkilönä

22. Ensimmäisessä ja kolmannessa ennakkoratkaisukysymyksessä, joita on tarkasteltava yhdessä, tulee ensimmäiseksi esiin se ongelma, voiko trustin kaltainen organisaatio (joka on perustettu Yhdistyneen kuningaskunnan oikeuden mukaisesti) vedota tässä asiassa johonkin perusvapauteen.

¹⁰ Ks. esim. tuomio 21.5.2015, Verder LabTec (C-657/13, EU:C:2015:331, 29 kohta).

¹¹ Tuomio 21.5.2015, Verder LabTec (C-657/13, EU:C:2015:331, 29 kohta); tuomio 22.1.2015, Stanley International Betting ja Stanleybet Malta (C-463/13, EU:C:2015:25, 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

23. Ongelman ratkaisu määräytyy sen perusteella, onko trusti SEUT 54 artiklassa tarkoitettu muu oikeushenkilö. Unionin tuomioistuin ei ole ottanut tähän kantaa. EFTAn tuomioistuin on sitä vastoin todennut, että perusvapauksia voidaan soveltaa erääseen Liechtensteinissa perustettuun trustiin, jonka ”osallistujaa” verotettiin Norjassa.¹²

24. Kysymykseen vastattaessa lähtökohdaksi on otettava se, että SEUT 54 artiklalla laajennetaan kyseisten perusvapauksien soveltamisalaa kattamaan myös muut toimijat kuin luonnolliset henkilöt. Erityisesti jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustetut yhtiöt, joiden sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka on unionin alueella, rinnastetaan luonnollisiin henkilöihin.

25. Kyseeseen tulevat näin ollen sekä trustia käyttävät luonnolliset henkilöt jäsenvaltion kansalaisina (alun perin) että itse trusti. Viimeksi mainitun osalta edellytyksenä on kuitenkin, että trustia voidaan pitää SEUT 54 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettuna yhtiönä.

26. SEUT 54 artiklan toisen kohdan mukaan yhtiöillä tarkoitetaan siviili- ja kauppaoikeudellisia yhtiöitä, osuustoiminnallisia yhtiöitä sekä muita julkis- tai yksityisoikeudellisia oikeushenkilöitä. Trustin erityispiirre on, että se on luonteeltaan ”vain” vieraan omaisuuden hallinnoinnista muodostuvaa edunvalvontaa kolmannen eduksi.

27. Pelkästään sopimukseen perustuvaa velvoitetta hallinnoida vieraan omaisuutta (edunvalvonta) ei voida lähtökohtaisesti käyttää perusteena sille, että katsotaan SEUT 54 artiklassa tarkoitettuna yhtiön olevan olemassa hallinnoijasta (edunvalvojasta) erillään. Lisäksi tässä tarkasteltu trusti ei ole kansallisen oikeuden mukaan itsenäinen oikeushenkilö, kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, komissio ja Norjan hallitus ovat huomauttaneet yksimielisesti.

28. SEUT 54 artiklaa sovellettaessa edellytyksenä ei kuitenkaan ole, että kyse on itsenäisestä oikeushenkilöstä. Muutoin kansallinen lainsäätäjä voisi laajentaa ja rajoittaa mielivaltaisesti sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden soveltamisalaa myöntämällä tai peruuttamalla itsenäisen oikeushenkilön aseman. Joka tapauksessa on tuskin mahdollista määrittää, mikä ero on itsenäisellä oikeushenkilöydellä ja ”pelkällä” oikeuskelpoisuudella.¹³

29. Kansallisessa oikeudessa toisinaan tehtävää eroa, joka perustuu siihen, onko organisaatorakenne oikeushenkilö vai ei, ei siten voida soveltaa unionin oikeudessa – toisin kuin Yhdistynyt kuningaskunta on katsonut suullisessa käsittelyssä. Unionin tuomioistuin on jo luonnehtinut yhtiötä, joka ei kansallisen oikeuden mukaan ollut oikeushenkilö, ”yksityisoikeudelliseksi oikeushenkilöksi”.¹⁴

30. Lisäksi SEUT 54 artiklaa ja näin ollen käsitettä ”muu oikeushenkilö” ei saa tulkita suppeasti.¹⁵ Laajentamalla perusvapauksien soveltamisalaa yhtiöihin otetaan huomioon erityisesti se, että asianomaiset markkinatoimijat voivat organisoida yhtiöiksi. Tällä edistetään sisämarkkinoiden tavoitteiden saavuttamista SEUT 26 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Tämä tarkoitus tukee trustin kaltaisten organisaatiomuotojen sisällyttämistä soveltamisalaan. Yhtiön yhtiömiehet voisivat joka tapauksessa vedota perusvapauksiin myös ilman SEUT 54 artiklaa. Se olisi kuitenkin hyvin hankalaa ja johtaisi siihen, että vaikka yhtiö voisi itse toimia suoraan toteuttamalla oikeustoimia, se voisi vedota perusvapauksiin ainoastaan välillisesti yhtiömiestensä kautta eikä siis suoraan.

12 EFTAn tuomioistuimen tuomio 9.7.2014, Fred. Olsen (E-3/13, E-20/13, EFTA Court Reports 2014, 400).

13 Ks. esim. BGH, tuomio 29.1.2001 – II ZR 331/00, NJW 2001, s. 1056, saksalaisten henkilöyhtiöiden rajoitetusta oikeussubjektin asemasta.

14 Ks. tuomio 4.6.2009, SALIX Grundstücks-Vermietungsgesellschaft (C-102/08, EU:C:2009:345, 74 kohta).

15 Vastaavasti EFTAn tuomioistuimen tuomio 9.7.2014, Fred. Olsen (E-3/13, E-20/13, EFTA Court Reports 2014, 400).

31. SEUT 54 artiklalla on näin ollen tarkoitus varmistaa, että yksittäiset henkilöt voivat edistää perusvapauksien suojaan kuuluvia intressejään myös perustamalla tai hankkimalla ”muun oikeushenkilön”. Tällä edistetään taloudellisen toiminnan tehokasta organisointia ja helpotetaan siten perusvapauksien käyttöä. Taloudellisen toimijan, jota rikkomisen ensisijaisesti koskee, on vedottava rikkomiseen, eikä henkilöiden, jotka toimivat yhtiön tai ”muun oikeushenkilön” välityksellä.

32. Toisin kuin Norjan hallitus katsoo, SEUT 54 artiklassa tarkoitettua käsitettä ”muu oikeushenkilö” on tulkittava itsenäisesti tätä tavoitetta vasten. Sillä ei viitata esimerkiksi vain yhtiöihin, jotka ovat itsenäisiä oikeushenkilöitä, mitä olisi arvioitava eri kansallisten oikeusjärjestysten perusteella.

33. Siksi unionin oikeuden käsitteen ”muu oikeushenkilö” soveltamisalaan kuuluvat kaikki organisaatioyksiköt, joiden avulla sen jäsenet (eli organisaatorakennetta käyttävät henkilöt) voivat toteuttaa oikeustoimia. Jotta asia voisi koskea itse organisaatioyksikköä (eikä sen yksittäistä jäsentä), sillä on kuitenkin oltava tietty itsenäisyys, jotta se *itse* voisi toteuttaa oikeustoimia. Sen on myös kyettävä yhtenäiseen tahdonmuodostukseen ja oltava näin ollen erillinen sitä käyttävistä henkilöistä.

34. Tarkasteltaessa sitä, ovatko tällaiset markkinatoimijat erillisiä niitä käyttävistä henkilöistä, on tosin tukeuduttava kulloiseenkin kansalliseen oikeusjärjestykseen. Jos kansallisessa oikeudessa annetaan yksittäiselle organisaatiolle (tässä trustille) itsenäisiä oikeuksia ja velvollisuuksia, se toimii *itse* oikeustoimissaan. Tämä kysymys on – kuten Yhdistynyt kuningaskunta totesi suullisessa käsittelyssä – ennakkokysymys, johon unionin oikeuden nykytilassa voidaan löytää vastaus vain asiassa sovellettavasta kansallisesta oikeudesta, eikä unionin tuomioistuimien voi jokaisessa yksittäistapauksessa antaa siihen vastausta.¹⁶ Tässä asiassa muutama seikka tukee kuitenkin sitä näkemystä, että – kuten myös kantaja, komissio ja Itävallan hallitus ovat todenneet – muun muassa TCGA:n 69 §:n sanamuodon perusteella trusti voi itse (merkitystä on edunvalvojista koostuvan elimen kotipaikalla) toteuttaa oikeustoimia eivätkä ainoastaan edunvalvojat yksittäisinä henkilöinä.

35. Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on ratkaista, voiko käsiteltävässä asiassa trusti itse toteuttaa oikeustoimia ja onko sillä itsellään oikeuksia ja velvollisuuksia vai onko näin vain edunvalvojien osalta. Jos trusti toimii itse, sitä on pidettävä SEUT 54 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettuna ”muuna oikeushenkilönä”.

b) Sijoittautumisvapaus

36. Lisäksi on ratkaistava, mihin perusvapauteen joko trusti tai edunvalvojat voivat vedota, jos realisoimattomia piilovarauksia verotetaan vain, koska kansallisessa oikeudessa trustin tosiasiallisen kotipaikan (eli edunvalvojien enemmistön asuinpaikan tai tavanomaisen asuinpaikan) katsotaan siirtyvän toiseen jäsenvaltioon. Asianosaiset vetoavat tässä pääomien vapaaseen liikkuvuuteen, sijoittautumisvapauteen ja palvelujen tarjoamisen vapauteen.

37. EY 43 artiklan (josta on tullut SEUT 49 artikla) mukaan jäsenvaltion kansalaisten vapauteen sijoittautua toisen jäsenvaltion alueelle kuuluu oikeus ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa itsenäistä ammattia.¹⁷ Vaikka sijoittautumisvapautta koskevien perustamissopimuksen määräysten tarkoituksena niiden sanamuodon mukaan on varmistaa se, että muista jäsenvaltioista tulevia kohdellaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa samalla tavalla kuin sen omia kansalaisia, niiden vastaista on kuitenkin myös se, että lähtöjäsenvaltio estää omaa kansalaistaan tai oman lainsäädäntönsä mukaisesti perustettua yhtiötä sijoittautumasta toiseen jäsenvaltioon.¹⁸

¹⁶ Samoin kuin yhtiöiden tapauksessa: ks. tuomio 29.11.2011, National Grid Indus (C-371/10, EU:C:2011:785, 26 kohta).

¹⁷ Tuomio 11.3.2004, de Lasteyrie du Saillant (C-9/02, EU:C:2004:138, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio 21.1.2010, SGI (C-311/08, EU:C:2010:26, 38 kohta).

¹⁸ Tuomio 21.1.2010, SGI (C-311/08, EU:C:2010:26, 39 kohta) ja tuomio 13.12.2005, Marks & Spencer (C-446/03, EU:C:2005:763, 31 kohta).

38. Trustin tai sen edunvalvojien harjoittama kolmannen osapuolen omaisuuden hallinnointi on itsenäistä toimintaa. Myös taloudelliseen elämään osallistumista koskeva edellytys täyttyy, sillä sitä varten riittää omaisuuden aktiivinen hallinnointi.¹⁹

39. Vaikka kolmannen osapuolen omaisuuden aktiivinen hallinnointi ei välttämättä kuuluisikaan arvonlisäveron soveltamisalaan,²⁰ se on silti itsenäistä taloudellista toimintaa. Toisin kuin Norjan hallitus väittää, arvioitaessa itsenäistä taloudellista toimintaa sijoittautumisvapauden edellytyksenä ei sovelleta verovelvollisen määrittämistä koskevia arvonlisäverolainsäädännön periaatteita. Näin on jo siksi, että sisämarkkinoiden esteiden poistamiseen tähtäävillä perusvapauksilla ja loppukuluttajien verotusta säätelevällä arvonlisäverolainsäädännöllä on eri tarkoitukset. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan²¹ pelkkää holdingyhtiötä (rahoitusholdingyhtiötä) ei pidetä yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 28.11.2006 annetun neuvoston direktiivin 2006/112/EY²² 9 artiklassa tarkoitettuna verovelvollisena. Se voi silti vedota sijoittautumisvapauteen kotipaikan siirron perusteella tapahtuvan tuloverotuksen yhteydessä.²³

40. Sijoittautumisvapaus edellyttää kylläkin pysyväisluonteista taloudellisen toiminnan tosiasiallista harjoittamista vastaanottavassa jäsenvaltiossa sijaitsevasta kiinteästä toimipaikasta käsin.²⁴ Tässä asiassa unionin tuomioistuimen menettelyssä ei ole ilmennyt viitteitä siitä, että trustin tai edunvalvojien toiminta rajoittuisi jatkossa vain Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja ettei Kyproksella ole harjoitettu tai aiota harjoittaa toimintaa. Tämän tutkiminen on kuitenkin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävä.²⁵

41. Jos Kyproksella harjoitetaan tosiasiasa taloudellista toimintaa, tässä asiassa ei ole tarpeen selvittää, sovelletaanko myös trustien tai verotuksen kohteena olevien edunvalvojien osalta pääomien vapaata liikkuvuutta tai mahdollisesti muita perusvapauksia. Perusvapauksien keskinäisen suhteen selvittämällä olisi vaikutusta asian ratkaisemiseen vain, jos tapauksella on liityntä kolmansiin maihin, jolloin pääomien vapaan liikkuvuuden laajennetulla soveltamisalalla on merkitystä asian kannalta. Käsiteltävän asian kaltaisissa puhtaasti Euroopan yhteisön sisäisissä tilanteissa kysymys sijoittautumisvapauden ja pääomien vapaan liikkuvuuden suhteesta sekä palvelujen tarjoamisen vapaudesta voidaan näin ollen jättää avoimeksi, koska näiden perusvapauksien arviointiperusteet ovat pitkälti samat.²⁶

c) Sijoittautumisvapauden rajoittaminen

42. Jos trusti (tai edunvalvojat) harjoittaa taloudellista toimintaa Kyproksella hallinnoimalla omaisuutta edunsaajien hyväksi, on vastattava siihen, rajoitetaanko realisoimattomien arvonnousujen verottamisella (eli piilovarausten verottamisella) kotipaikan siirron yhteydessä sijoittautumisvapautta.

19 Ks. myös tuomio 14.9.2006, Centro di Musicologia Walter Stauffer (C-386/04, EU:C:2006:568, 19 kohta).

20 Tuomio 20.6.1996, Wellcome Trust (C-155/94, EU:C:1996:243, 34 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

21 Ks. vastaavasti tuomio 20.6.1991, Polysar Investments Netherlands (C-60/90, EU:C:1991:268, 13 kohta); tuomio 14.11.2000, Floridienne ja Berginvest (C-142/99, EU:C:2000:623, 17 kohta); tuomio 27.9.2001, Cibo Participations (C-16/00, EU:C:2001:495, 19 kohta) ja tuomio 30.5.2013, X (C-651/11, EU:C:2013:346, 35 kohta).

22 EUVL 2006, L 347, s. 1.

23 Ks. myös tuomio 10.1.2006, Cassa di Risparmio di Firenze ym. (C-222/04, EU:C:2006:8, 107 kohta ja sitä seuraavat kohdat) valtiontukilainsäädännön soveltamisesta sellaisen holdingyhtiön taloudelliseen toimintaan, jota ei välttämättä pidetä verovelvollisena arvonlisäverolainsäädännössä.

24 Tuomio 12.9.2006, Cadbury Schweppes ja Cadbury Schweppes Overseas (C-196/04, EU:C:2006:544, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

25 Tuomio 12.7.2012, VALE (C-378/10, EU:C:2012:440, 35 kohta).

26 Julkisasiamies Kokottin ratkaisuehdotus SGI (C-311/08, EU:C:2009:545, 37 ja 38 kohta), unionin tuomioistuin on todennut vain sijoittautumisvapauden olemassaolon – tuomio 21.1.2010, SGI (C-311/08, EU:C:2010:26, 36 kohta).

43. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sijoittautumisvapauden rajoituksina on pidettävä kaikkia toimia, joilla kielletään tämän vapauden käyttäminen, haitataan sitä tai tehdään se vähemmän houkuttelevaksi.²⁷ Unionin tuomioistuin on useasti todennut, että myös piilovarausten verottamisella kotipaikan siirron yhteydessä rajoitetaan sijoittautumisvapautta, jos realisoimattomia arvonnousuja ei veroteta sisäisissä tilanteissa (eli kun kotipaikka siirretään jäsenvaltion sisällä).²⁸

44. Sijoittautumisvapautta rajoitetaan tällöin jo siinä vaiheessa, kun vero vahvistetaan, vaikka tosiasiallisia, realisoituja arvonnousuja ei ole. Veron vahvistamisen vuoksi verovelvolliselle syntyy jo verovelkaa ja rasitteita, vaikka vero ei vielä eräännykään maksettavaksi. Veronkanto merkitse pelkästään rajoituksen loppuun saattamista.

45. Pääasiassa trustille (tai edunvalvojille), joka haluaa siirtää kotipaikkansa Yhdistyneestä kuningaskunnasta (eli jonka kotipaikan katsotaan siirtyvän kansallisen oikeuden mukaan edunvalvojien enemmistön maastamuuton vuoksi), aiheutuu kielteisiä vaikutuksia kassatilanteeseen verrattuna vastaaviin toimijoihin, joiden tosiasiallinen kotipaikka säilyy Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Pääasiassa riidanalaisen kansallisen säännöksen mukaan trustin kotipaikan siirto toiseen jäsenvaltioon johtaa nimittäin tiettyjen omaisuuserien realisoimattomien arvonnousujen välittömään verotukseen.²⁹ Arvonnousuja ei sitä vastoin veroteta, jos trusti siirtää kotipaikkaansa Yhdistyneen kuningaskunnan sisällä. Tässä tapauksessa vero kannetaan vasta, kun piilovaraukset realisoidaan. Tällainen erilainen kohtelu (realisoimattomien arvonnousujen välitön verotus maastamuuton yhteydessä) on omiaan tekemään trustille (tai sen edunvalvojille) vähemmän houkuttelevaksi sen, että se siirtää kotipaikkansa toiseen jäsenvaltioon. Näin on myös silloin, kun trustilla on riittävästi käteisvaroja voidakseen maksaa verot realisoimatta piilovaroja.

46. Ensimmäiseen ja kolmanteen kysymykseen on näin ollen vastattava siten, että sijoittautumisvapautta rajoitetaan, jos trustia (tai sen edunvalvojia) verotetaan, kun se siirtää kotipaikkansa toiseen jäsenvaltioon, mutta kotipaikan siirrosta jäsenvaltion sisällä ei kanneta veroa.

2. Toinen, neljäs ja viides ennakkoratkaisukysymys

a) Oikeuttamisperuste

47. Sijoittautumisvapauden rajoitus voidaan hyväksyä ainoastaan, jos sitä voidaan pitää oikeutettuna yleistä etua koskevista pakottavista syistä. Lisäksi kyseisellä rajoituksella on tällöin voitava taata kyseessä olevan tavoitteen toteutuminen, eikä sillä saada ylittää sitä, mikä on tarpeen tämän tavoitteen saavuttamiseksi.³⁰

²⁷ Tuomio 21.5.2015, Verder LabTec (C-657/13, EU:C:2015:331, 34 kohta) ja tuomio 16.4.2015, komissio v. Saksa (C-591/13, EU:C:2015:230, 56 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

²⁸ Tuomio 11.3.2004, de Lasteyrie du Saillant (C-9/02, EU:C:2004:138, 46 kohta); tuomio 29.11.2011, National Grid Indus (C-371/10, EU:C:2011:785, 33 kohta); tuomio 21.5.2015, Verder LabTec (C-657/13, EU:C:2015:331, 35 kohta) ja tuomio 7.9.2006, N (C-470/04, EU:C:2006:525, 35 kohta).

²⁹ Toisin kuin Yhdistynyt kuningaskunta katsoo, se, että vero eräännyy maksettavaksi Yhdistyneessä kuningaskunnassa vasta 31. tammikuuta seuraavana vuonna, ei voi johtaa muunlaiseen päätelmään, sillä tätä maksumääräaikaa sovellettaisiin myös realisoitujen piilovarojen verotuksessa (eli sisäisessä tilanteessa), jolloin puuttuvat käteisvarat jätetään huomiotta vain, kun kotipaikka siirretään toiseen jäsenvaltioon.

³⁰ Tuomio 29.11.2011, National Grid Indus (C-371/10, EU:C:2011:785, 42 kohta); tuomio 12.9.2006, Cadbury Schweppes ja Cadbury Schweppes Overseas (C-196/04, EU:C:2006:544, 47 kohta) ja tuomio 13.12.2005, Marks & Spencer (C-446/03, EU:C:2005:763, 35 kohta).

48. Unionin tuomioistuin on jo useasti todennut, että jäsenvaltiolla on verotuksen alueperiaatteen mukaisesti, yhdistettynä ajalliseen osatekijään eli verovelvollisen verotukselliseen asumiseen asianomaisessa jäsenvaltiossa sen ajanjakson aikana, jona piilevät arvonnousut ovat syntyneet, oikeus verottaa siellä kyseisiä arvonnousuja verovelvollisen maastamuuttohetkellä.³¹ Tällaisella toimenpiteellä pyritään estämään tilanteita, jotka ovat omiaan vaarantamaan lähtöjäsenvaltion oikeuden käyttää verotusvaltaansa sen alueella toteutettujen toimintojen osalta, ja se voidaan siis oikeuttaa jäsenvaltioiden välisen verotusvallan jaon säilyttämiseen liittyvillä syillä.³²

49. Edellytyksenä on kuitenkin, että maastamuutto vaarantaa tosiasiasa lähtöjäsenvaltion verotusvallan. Tämä pätee erityisesti silloin, kun verotusvalta lakkaa.³³ Kantajat suhtautuvat kuitenkin epäilevästi Yhdistyneen kuningaskunnan verotusvallan menettämiseen, sillä kansallisen oikeuden mukaan vero kannetaan, jos edunsaajat asuvat edelleen kyseisessä jäsenvaltiossa ja saavat trustilta (tai edunvalvojilta) maksuja.

50. Trustin kotipaikan siirron jälkeen Yhdistyneellä kuningaskunnalla yhä säilyvän verotusvallan erityispiirre on kuitenkin se, että se on riippuvainen yksistään trustin ja/tai edunsaajien päätöksistä. Myös komissio ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus ovat viitanneet tähän suullisessa käsittelyssä. Jos trusti ei suorita maksuja Yhdistyneessä kuningaskunnassa asuville edunsaajille tai, kuten tässä asiassa, jos edunsaajat muuttavat Yhdistyneestä kuningaskunnasta, sillä yhä oleva verotusvalta ei toteutuisi käytännössä. Siksi verotusvallan käyttö ei olisi enää jäsenvaltion käsissä. Tämä tilanne on rinnastettavissa tilanteeseen, jossa jäsenvaltiolla ei ole enää itsenäistä verotusvaltaa kotipaikan siirron vuoksi.

51. Ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle on näin ollen vastattava toisen kysymyksen ensimmäiseen osaan ja neljänteen kysymykseen, että tässä tarkasteltavan kaltainen maastapoistumisvero on lähtökohtaisesti sallittu verotusvallan tasapainoisen jaon varmistamiseksi myös sellaisessa tilanteessa, jossa vero voidaan yhä kantaa osittain mutta joka ei tosin ole enää jäsenvaltion käsissä.

52. Sillä, että vero voidaan kantaa vielä tietyssä tilanteessa, voi kuitenkin olla vaikutusta verotuksen oikeasuhteisuuteen. Vaarana nimittäin on, että tilanne johtaa kaksinkertaiseen verotukseen yksistään lähtöjäsenvaltiossa. Realisoimattomasta arvonnoususta kannetaan täysimääräinen vero jo maasta poistumisen yhteydessä, ja muista arvonnousuista voidaan kantaa veroa, kun edunsaajille suoritetaan maksuja. Näin on, vaikka jatkossa – maastapoistumisveron oikeuttamisperuste on verotusvallan jako – vastaanottajavaltio voisi itseasiassa kantaa veroa näistä arvonnousuista. Tällöin edunsaajien verotuksessa olisi todennäköisesti otettava huomioon maastapoistumisvero. Tämä kysymys ei kuitenkaan koske nyt käsiteltävää asiaa, sillä piilovaraukset on jo realisoitu eivätkä edunsaajat asu enää Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

31 Tuomio 23.1.2014, DMC (C-164/12, EU:C:2014:20, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen); tuomio 29.11.2011, National Grid Indus (C-371/10, EU:C:2011:785, 49 kohta); tuomio 21.5.2015, Verder LabTec (C-657/13, EU:C:2015:331, 44 ja 45 kohta) ja tuomio 7.9.2006, N (C-470/04, EU:C:2006:525, 46 kohta).

32 Tuomio 13.12.2005, Marks & Spencer (C-446/03, EU:C:2005:763, 45 ja 46 kohta); tuomio 29.11.2011, National Grid Indus (C-371/10, EU:C:2011:785, 48 kohta); tuomio 21.5.2015, Verder LabTec (C-657/13, EU:C:2015:331, 47 kohta) ja tuomio 21.1.2010, SGI (C-311/08, EU:C:2010:26, 60 kohta).

33 Näin nimenomaisesti tuomio 21.5.2015, Verder LabTec (C-657/13, EU:C:2015:331, 48 kohta); tuomio 25.4.2013, komissio v. Espanja (C-64/11, ei julkaistu, EU:C:2013:264, 31 kohta) ja tuomio 23.1.2014, DMC (C-164/12, EU:C:2014:20, 60 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

b) Oikeasuhteisuus

53. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelelee viidennellä kysymyksellään, miten nyt käsiteltävän maastamuuttoveron oikeasuhteisuutta olisi arvioitava tässä yksittäistapauksessa. Kyse on yhtäältä siitä, ettei verovelan maksua ole mahdollista lykätä (viidennen kysymyksen a kohdan i alakohhta), ja toisaalta siitä, että piilovaraukset on realisoitu ilman arvonalenemista verovelan määrittämisen jälkeen mutta ennen verovelan eräpäivää (viidennen kysymyksen b kohdan ii alakohhta). Tämän lisäksi kyse on siitä, ettei mahdollista tulevaa arvonalenemista ole otettu huomioon (viidennen kysymyksen a kohdan iii alakohhta) maastamuuttoveron yhteydessä.

54. Yhdistyneen kuningaskunnan verohallinto vetoaa tältä osin erityisesti siihen erityiseikkaan, että verovelvollinen on tosiasiassa realisoinut hyödykkeiden arvon myymälle ne vielä ennen verovelan erääntymistä. Se toteaa, että koska myynnistä saatu voitto oli riittävä fiktiivisen realisoimisen vuoksi aiemmin syntyneen verovelan maksuun, maastamuuttovero on tässä tapauksessa oikeasuhteinen.

i) Maksua ei voida lykätä

55. Unionin tuomioistuin on jo useita kertoja todennut, että maastamuuton yhteydessä verovelvolliselle on jätettävä mahdollisuus valita, maksaako se kyseisen veron välittömästi vai maksaako se mainitun veron määrän ja sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaan mahdollisesti kertyvät korot myöhempanä ajankohtana.³⁴ Unionin tuomioistuin on todennut tässä yhteydessä, että piilovaroauksista maksettavan veron välittömän perimisen sijasta veron maksun porrastamista viiteen vuosimaksuun on pidettävä oikeasuhteisena toimenpiteenä.³⁵ Yhdistyneen kuningaskunnan kansallisessa oikeudessa ei ole kuitenkaan säädetty mistään maksun lykkäyksestä. Realisoimattomia piilovaroauksia koskeva verovelka on näin ollen syntynyt välittömästi. Unionin tuomioistuimen mukaan viimeksi mainittu ei ole oikeasuhteinen toimenpide.

ii) Piilovaroauksen realisoiminen veron määrittämisen jälkeen mutta ennen veron erääntymistä

56. Vaikka lähtökohdaksi otettaisiin Yhdistyneen kuningaskunnan verohallinnon esittämä – verotusvaltion kannalta melko sattumanvarainen – tilanne, jossa piilovaroaukset realisoidaan onnistuneesti veron määrittämisen jälkeen mutta ennen verovelan erääntymistä, veron kantaminen maastomuuttohetkellä on silti suhteeton toimenpide. Silloinkin kohtelu olisi erilaista kuin jäsenvaltion sisäisessä tilanteessa. Sama vero olisi nimittäin erääntynyt myöhemmin (tässä asiassa realisoimishetkestä laskien täsmälleen vuoden kuluttua), jos piilovaroaukset olisi realisoitu poistumatta maasta.

57. Lisäksi valtion toimenpiteen eli tässä veron määrittämisen ja verovelan eräpäivän oikeasuhteisuuden arviointi ei saa olla riippuvainen asianomaisen – jonka oikeuksia on juuri loukattu – tekemästä päätöksestä. Muussa tapauksessa ainoastaan verovelvollinen, joka kieltäytyy maksamasta erääntyvää veroa ja joka ei siksi myy piilovaroauksia sisältäviä hyödykkeitä, voisi vedota sijoittautumisvapauden rajoittamisen suhteettomuuteen. Asianomaiselta, joka noudattaa valtion maksumääräystä ja realisoi siksi piilovaroaukset, evättäisiin sen sijaan mahdollisuus vastustaa hänen perusoikeuksiensa suhteetonta rajoittamista.

³⁴ Tuomio 21.5.2015, Verder LabTec (C-657/13, EU:C:2015:331, 49 kohta); tuomio 29.11.2011, National Grid Indus (C-371/10, EU:C:2011:785, 56–58 ja 62 kohta) ja tuomio 16.4.2015, komissio v. Saksa (C-591/13, EU:C:2015:230, 67 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

³⁵ Tuomio 23.1.2014, DMC (C-164/12, EU:C:2014:20, 64 kohta) ja tuomio 21.5.2015, Verder LabTec (C-657/13, EU:C:2015:331, 52 kohta).

58. Tarkasteltavassa asiassa kannettu vero on siten suhteeton, vaikka piilovaraukset on realisoitu ennen verojen erääntymistä maksettavaksi, sillä veron määrittämishetkellä maksua ei ollut mahdollista lykätä. Maksua ei välttämättä tarvitse lykätä tapahtumaan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä³⁶ vahvistettujen viiden vuoden aikana.³⁷ Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäätäjä olisi pikemminkin voinut yhdistää tämän lykkäysmahdollisuuden myös piilovarausten realisoimiseen ennen tämän määräajan umpeutumista (näin myös direktiivin (EU) 2016/1164³⁸ 5 artiklan 4 kohdassa).

59. Ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle on siten vastattava viidennen kysymyksen b kohtaan, että toimenpiteen oikeasuhteisuutta on arvioitava maasta poistumiseen perustuvan veron syntymishetkellä vallinneen tilanteen perusteella. Tämä ei ole riippuvainen siitä, onko kyseiset hyödykkeet myyty ennen veron erääntymistä ja ilman arvonalentumista, jos ilman maasta poistumista verovelka erääntyisi maksettavaksi myöhemmin eikä veron maksua ole mahdollista lykätä.

60. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tutkittava, voidaanko sääntelyn suhteettomuus korjata tulkitsemalla kansallisia verotusmenettelyä koskevia säännöksiä unionin oikeuden mukaisesti siten, että oikeus lykkäykseen on olemassa. Kuten pääasian kantaja on todennut suullisessa käsittelyssä, myös Yhdistyneessä kuningaskunnassa näyttää olevan vastaavanlaisia mahdollisuuksia harkintaan perustuvaan ratkaisuun.

iii) Myöhempiä arvonalentumisia ei ole otettu huomioon

61. Verotusvallan jaon perustana olevan alueperiaatteen mukaan veron määräytymisperusteissa otetaan huomioon voitot ja tappiot, jotka perustuvat toimintaan kyseisessä valtiossa.³⁹ Kyseisessä maassa syntyneiden niin voittojen kuin tappioidenkin huomioon ottaminen on lisäksi symmetriaperiaatteen mukaista.⁴⁰ Lisäksi on pidettävä mielessä hallinnolliset ongelmat, jotka liittyvät sekä arvonnousujen että arvonalentumisten määrittämiseen, jos tämä omaisuus ei sijaitse eikä asianomainen henkilö asu kyseisen valtion alueella. Tämä sulkee itse asiassa pois sen, että myöhemmät arvonalentumiset on välttämättä otettava huomioon verotuksessa (maastapoistumisveroa koskevan) verotusvallan päättymisen vuoksi. Myöskään direktiivissä (EU) 2016/1164,⁴¹ jota ei tosin vielä sovelleta tähän asiaan, ei säädetä tällaisesta velvoitteesta.

62. Jäsenvaltioiden välisen verotusvallan tasapainoisen jaon oikeutuksen perustana on lopulta se, miten kohdennetaan arvonnousut ja arvonalentumiset, jotka ovat syntyneet kyseisellä alueella tiettyyn määräpäivään mennessä. Tällöin myöskään myöhempiä arvonnousuja ja arvonalentumisia ei oteta lähtökohtaisesti huomioon lähtöjäsenvaltiossa vaan pelkästään sijoittautumisvaltiossa (eli vastaanottajavaltiossa).

63. Unionin tuomioistuin on vahvistanut tämän lähestymistavan – jonka mukaan arvonalentumista ei ole otettava huomioon – monissa uusimmissa maastamuuttoverotusta koskevissa tuomioissaan.⁴² Ainoa poikkeus on ollut luonnollisen henkilön yksityisomaisuudesta (merkittävistä omistussuosuuksista) kannettua maastamuuttoveroa koskeva tuomio. Kyseisessä asiassa korostettiin välttämättömyyttä ottaa

36 Tuomio 23.1.2014, DMC (C-164/12, EU:C:2014:20, 64 kohta) ja tuomio 21.5.2015, Verder LabTec (C-657/13, EU:C:2015:331, 52 kohta).

37 Ks. tästä myös direktiivin (EU) 2016/1164 5 artiklan 2 kohta (EUVL 2016, L 193, s. 1).

38 EUVL 2016, L 193, s. 1.

39 Tuomio 15.2.2007, Centro Equestre (C-345/04, EU:C:2007:1425, 22 kohta); tuomio 13.12.2005, Marks & Spencer (C-446/03, EU:C:2005:763, 39 kohta) ja tuomio 15.5.1997, Futura (C-250/95, EU:C:1997:2471, 21 ja 22 kohta).

40 Tuomio 29.11.2011, National Grid Indus (C-371/10, EU:C:2011:785, 56–58 ja 62 kohta).

41 EUVL 2016, L 193, s. 1.

42 Tuomio 21.5.2015, Verder LabTec (C-657/13, EU:C:2015:331, 43 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja tuomio 29.11.2011, National Grid Indus (C-371/10, EU:C:2011:785, 56 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

huomioon kotipaikan siirron jälkeen mahdollisesti tapahtuvat arvonalentumiset.⁴³ Taloudellista toimintaa harjoittavien oikeushenkilöiden ja näiden liikeomaisuuden maastapoistumisveroa koskevassa myöhemmässä oikeuskäytännössä unionin tuomioistuin ei ole enää noudattanut viimeksi mainittua lähestymistapaa.⁴⁴

64. Vaikka uudempi oikeuskäytäntö koskee erityisesti oikeuskelpoisia organisaatioyksiköitä, erilainen kohtelu verovelvollisen oikeudellisen muodon mukaan ei vakuuta. Tämä käy selväksi etenkin nyt käsiteltävässä asiassa, jossa trustia on pidettävä kulloinkin sovellettavasta kansallisesta oikeudesta riippuen ”muuna oikeushenkilönä” tai luonnollisten henkilöiden joukkona. Kun unionin tuomioistuin on ottanut huomioon arvonalentumisen, se ei ole tehnyt eroa luonnollisten ja oikeushenkilöiden välillä vaan pikemminkin yksityis- ja liikeomaisuuden välillä.⁴⁵ Kun trusti harjoittaa taloudellista toimintaa, omaisuuden verotuksessa kyse on kuitenkin liikeomaisuudesta. Siksi ei ole tarpeen ratkaista, onko noudatettava tuomiossa N esitettyjä toteamuksia arvonalentumisen huomioon ottamisesta.⁴⁶

65. Tällainen ratkaisu olisi tehtävä vain, jos päätellään, että trustin toiminta on passiivista omaisuuden hallinnointia eikä se ei näin ollen ole taloudellista toimintaa. Tällöin olisi otettava huomioon, että tässä merkityksellisen oikeuttamisperusteen eli jäsenvaltioiden välisen verotusvallan jaon säilyttämisen kannalta merkitystä ei ole sillä, onko kyseinen omaisuus yksityis- vai liikeomaisuutta.

66. Viidennen kysymyksen a kohtaan on näin ollen vastattava siten, että suhteellisuusperiaate ei velvoita tässä lähtövaltiota ottamaan huomioon myöhempiä arvonalenemisia.

VI Ratkaisuehdotus

67. Ehdotan näin ollen, että unionin tuomioistuin vastaa Yhdistyneen kuningaskunnan First-tier Tribunalin (Tax Chamber) ennakkoratkaisupyyntöön seuraavasti:

- 1) Ensimmäiseen ja kolmanteen kysymykseen on vastattava siten, että trusti voi vedota perusvapauksiin SEUT 54 artiklan nojalla, vaikka se ei olisikaan kansallisen oikeuden mukaan itsenäinen oikeushenkilö. Edellytyksenä on, että trusti voi itse osallistua taloudelliseen toimintaan ja sille annetaan tältä osin kansallisessa oikeusjärjestyksessä omia oikeuksia ja velvollisuuksia. Trustin (tai edunvalvojien) realisoimattoman arvonnousun verottaminen sen perusteella, että kansallisessa oikeudessa sen katsotaan siirtäneen kotipaikkansa toiseen jäsenvaltioon, rajoittaa sijoittautumisvapautta.
- 2) Toiseen ja neljänteen kysymykseen on vastattava siten, että tätä sijoittautumisvapauden rajoitusta voidaan lähtökohtaisesti perustella jäsenvaltioiden välisen verotusvallan jaon säilymisellä. Näin on myös silloin, kun lähtöjäsenvaltiolle jää mahdollisuus kantaa veroa tietyssä tilanteessa, mutta se ei ole enää itsenäisesti jäsenvaltion käsissä vaan määräytyy lähinnä verovelvollisen päätösten perusteella.
- 3) Toiseen ja viidenteen kysymykseen on vastattava siten, että realisoimattoman arvonnousun verotuksen oikeasuhteisuutta on arvioitava veron määrittämishetkellä vallinneiden yksittäistapauksen tosiseikkojen perusteella. Se on suhteeton, jos maksun lykkääminen ei ole mahdollista, kuten nyt käsiteltävässä asiassa, ja jos ilman maasta poistumista verovelka erääntyisi

⁴³ Tuomio 7.9.2006, N (C-470/04, EU:C:2006:525, 51 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

⁴⁴ Tuomio 21.5.2015, Verder LabTec (C-657/13, EU:C:2015:331, 43 kohta ja sitä seuraavat kohdat); tuomio 29.11.2011, National Grid Indus (C-371/10, EU:C:2011:785, 56 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja tuomio 23.1.2014, DMC (C-164/12, EU:C:2014:20, 45 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

⁴⁵ Tähän viittaavat unionin tuomioistuimen toteamukset tuomiossa 29.11.2011, National Grid Indus (C-371/10, EU:C:2011:785, 57 kohta).

⁴⁶ Tuomio 7.9.2006, N (C-470/04, EU:C:2006:525, 54 kohta).

maksettavaksi myöhemmin. Tähän ei ole vaikutusta sillä, onko kyseiset hyödykkeet myyty vielä ennen veron erääntymistä ja ilman arvonalenemista. Suhteellisuusperiaate ei edellytä, että lähtöjäsenvaltio ottaa huomioon liikeomaisuuden myöhemmän arvonalenemisen.